

Otok Skomer

– raj za morske ptice

// Tomi Trilar

Površina: 2,92 km²

Št. prebivalcev: nima stalnih prebivalcev, poleg raziskovalcev in prostovoljnih nadzornikov na otoku lahko prespi 15 obiskovalcev

Najvišja točka: 79,2 m

Št. vrst ptic: 153 opaženih vrst v letu 2006

Zanimive vrste ptic: ledni viharnik (*Fulmarus glacialis*), atlantski viharnik (*Puffinus puffinus*), strakoš (*Hydrobates pelagicus*), strmoglavec (*Morus bassanus*), kormoran (*Phalacrocorax carbo*), vranjek (*Phalacrocorax aristotelis*), kanadska gos (*Branta canadensis*), pepelasti lunj (*Circus cyaneus*), postovka (*Falco tinnunculus*), sokol selec (*Falco peregrinus*), zelenonoga tukalica (*Gallinula chloropus*), školjkarica (*Haematopus ostralegus*), veliki škurh (*Numenius arquata*), rjavi galeb (*Larus fuscus*), srebrni galeb (*Larus argentatus*), veliki galeb (*Larus marinus*), triprsti galeb (*Rissa tridactyla*), lumna (*Uria aalge*), njorka (*Alca torda*), mormon (*Fratercula arctica*), močvirnska uharica (*Asio flammeus*), travniška cipa (*Anthus pratensis*), obalna vriskarica (*Anthus petrosus*), trstni strnad (*Emberiza schoeniclus*).

Ogrožene ptice: Mnoge od naštetih vrst ptic so globalno ali lokalno ogrožene, vendar pa ravno populacija, gnezdeča na otoku Skomer, predstavlja garancijo za njihovo ohranitev. Še največjo grožnjo predstavlja onesnaževanje morja in potencialna sprememba smeri tokov zaradi globalnega segrevanja.

Druge zanimive živali: kresnica (*Lampyrus noctiluca*), slepec (*Anguis fragilis*), navadna krastača (*Bufo bufo*), kunec (*Oryctolagus cuniculus*), sivi ali stožčastoglavi tjulenj (*Halichoerus grypus*), pristaniška rjava pliskavka (*Phocoena phocoena*), skomerska voluharica (*Clethrionomys glareolus skomerensis*)

Zanimive rastline: hijacinta (*Hyacinthoides non-scripta*), rdeči slanozor (*Silene dioica*), rdeča bilnica (*Festuca rubra*), šopulja (*Agrostis capillaris*).

Otok Skomer je drugi največji otok v Walesu, takoj za otokom Anglesey. Na njem vsako leto gnezdi pol milijona morskih ptic, med njimi med 120.000 do 165.000 parov atlantskih viharnikov (*Puffinus puffinus*), 10.000 parov lumen (*Uria aalge*), 11.000 parov rjavih galebov (*Larus fuscus*), 6.000 parov mormonov (*Fratercula arctica*), 2.000 parov triprstih galebov (*Rissa tridactyla*)... Nič čudnega torej, da je eno najpomembnejših naravovarstvenih območij v severozahodni Evropi in da se lahko postavlja s kar nekaj naravovarstvenimi »odlikovanji«. Zavarovan je kot narodni naravni rezervat (NNR), poleg tega pa je večji del otoka razglašen za arheološki spomenik. Ima status območja posebnega znanstvenega pomena (SSSI) ter posebnega zavarovanega območja (SPA). Za povrh pa ga obkroža še morski naravni rezervat.

Otok Skomer vas vsekakor ne bo razočaral, kljub temu da je gibanje omejeno na označene peš poti. Z njih ni dovoljeno in tudi ni priporočljivo stopiti, saj se vam lahko vdre v gnezdilni rov atlantskega viharnika ali mormona. Vendar so poti dovolj razvejene, da si otok lahko temeljito ogledate.

Otok sem obiskal dvakrat, junija 2004 in 2005, obakrat na enodnevnem izletu. Na obeh obiskih sem poslikal vse filme, ki sem jih imel s seboj, drugič pa sem napolnil tudi vse spominske kartice digitalnega fotoaparata.

Kako do otoka

Otok Skomer leži na jugozahodni obali Walesa v okrožju Pembrokeshire in je najlaže dostopen med vsemi kolonijami morskih ptic v severozahodni Evropi. Na pot se lahko odpravimo z avtom iz Haverfordwesta, glavnega mesta Pembrokeshira. Že po nekaj deset kilometrih s široke regionalne ceste zapeljemo na zelo ozko podeželsko cesto in vstopimo v Pembrokeshirski obalni narodni park. Pokrajina okrog nas se v hipu spremeni v značilno angleško kulturno krajino predprejšnjega stoletja z ekstenzivnimi travniki, obkroženimi z živimi mejami. Še posebej slikovit je polotok Marloes, ki ponuja tudi pogled na morje. Človeka zamika, da bi se že tu sprehodil in »pošpegal« za pticami, vendar je treba iti dalje, saj obiska na otoku ni mogoče rezervirati vnaprej, pač pa deluje po principu, kdor prej pride, prej melje. Ozka cestica nas pripelje do konca polotoka, kjer je pripravljeno prostorno parkirišče. Od tod se spustimo v Martinov pristan (Martin's Haven), kjer se že vije vrsta ljudi za ladjico. Prva ladjica odrine ob 10. uri in nato še ob 11. in 12. uri, dokler na otok ne prepeljejo 250 obiskovalcev. Upravljalci otoka ponujajo tudi obisk čez noč. Prostora je za 15 obiskovalcev, vendar je tak obisk treba rezervirati daleč vnaprej. Otok lahko obiščete tudi kot prostovoljni nadzornik in opravljate čuvajsko in informativno funkcijo. Izmena traja en teden, vendar so zasedena že skoraj vsa mesta za leto 2008.

Sprehod po otoku

Dvajsetminutna plovba do otoka je včasih lahko zelo adrenalinska, saj valovi pljuskujejo čez krov. Mnogokrat pa jo zaradi preveč razburkanega morja in premočnega vetra tudi odpovedo. Ladjica, ki je podobna majhnim okretnim vlačilcem z močnimi motorji v tovornih pristaniščih, pripelje v Severni pristan (North Haven). Pobočje nad njim je prerešetano z gnezdilnimi rovi atlantskih viharnikov in mormonov. Po kratkem uvodu enega izmed prostovoljnih nadzornikov se vzpnemo prek strmega pobočja na planotast osrednji del otoka, kjer je gostota gnezdilnih rogov še večja. Atlantskega viharnika, kljub visokim številkam gnezdečih parov, na otoku na enodnevnem izletu ne boste videli, saj pridejo in odidejo v mraku. Viharniki so na tleh zelo ranljivi, zato se plenilcem, na otoku Skomer predvsem galebom, izogibajo z gnezdenjem v rovih in nočno aktivnostjo. Svoj rov zapustijo že v jutranjem mraku in dan preživijo na prehranjevališču kakšnih 50 km daleč na odprtem morju in se vrnejo šele v večernem mraku. Skupaj s soslednjim otokom Skokholm pa je to najpomembnejša kolonija atlantskega viharnika, saj v njej gnezdi več kot polovica svetovne populacije.

Viharniki se s prezimovanja na oceanu vrnejo v začetku maja, zasedejo svoj rov in ležejo samo eno jajce, ki ga potem valijo 51 dni. Izvaljeni mladiči se osamosvojijo po 70 dneh in se skupaj z odraslimi septembra odselijo v južni Atlantski ocean. Mladiči na odprtem morju pred obalami Brazilije preživijo pet let, preden se vrnejo gnezdit na rojstni otok. Orientacija in navigacija jim gre tako dobro »od rok«, da že ob prvi vrnitvi na rojstni otok pristanejo le nekaj metrov stran od rova, v katerem so se izlegli. Ko si najdejo partnerja, uporabljajo isti rov leto za letom. Če želimo doživeti veličastnost kolonije atlantskega viharnika, je na otoku Skomer treba ostati prek noči. V zavetju teme se zdi, da so dobesedno povsod in zrak nad otokom je hitchcockovsko zasičen s prhutanjem peruti in z vreščječimi klici. Raziskovalci vsako leto v enega od zase-

1: Severno jezerce (North Pond) z opazovalnico in opuščeno kmetijo v ozadju.

2: Ob jasnem dnevu lahko vidimo tudi otok Grassholm, katerega bela prevleka na vrhu je največja kolonija strmoglavcev (*Morus bassanus*) v severnem Atlantiku.

3: Stena *The Wick*

4: Triprsti galeb (*Rissa tridactyla*) prinaša gradivo za gnezdo.

5: Hijacinta (*Hyacinthoides non-scripta*)

6: Rdeči slanozor (*Silene dioica*)

7: Njorke (*Alca torda*) gnezdi na najnižji polici stene *The Wick*.

Vse foto: Tomi Trilar

8

9

10

11

8: Kunci (*Oryctolagus cuniculus*) kopljejo rove, v katerih gnezdiijo atlantski vi-harniki in mormoni. foto: Tomi Trilar

9: Rjavi galeb (*Larus fuscus*) je z 11.000 gnezdečimi pari najpogostejša vrsta galeba na otoku Skomer. foto: Tomi Trilar

10: Veliki škurh (*Numenius arquata*) brani svoje območje. foto: Tomi Trilar

11: Del rituala dvorjenja pri mormonih je tudi skupni ogled gnezdilnega rova. foto: Tomi Trilar

denih rovov namestijo in fraardečo kamero, katere posnetke si lahko ogledamo v informacijskem središču na opuščeni kmetiji sredi otoka. Podnevi si lahko ogledamo podzemne gnezditvene aktivnosti, jajca, valečega partnerja, izjemo-ma celo oba starša, mladiče, odvisno od časa obiska.

Ko dosežemo planotasti osrednji del otoka, lahko zavijemo v različne smeri. Pa jo mahnjimo proti sredini otoka, proti opuščeni kmetiji.

Otok ima bogato zgodovino človeške poselitve. Pravzaprav je celoten otok en sam antični spomenik. Domnevajo, da je v železni dobi na otoku živela skupnost z 200 prebivalci. Od sedmega stoletja dalje se je razvijal sodoben kmetijski sistem s polji in njivami in okrog leta 1800 so zgradili kmetijsko poslopje. Iz tega časa izvirajo tudi kunci (*Oryctolagus cuniculus*), ki v velikem številu naseljujejo otok in so izkopalni rove, v katerih gnezdiijo atlantski vihariniki in mormoni. Z uvedbo parnega stroja se je začela donosnost kmetije manjšati. Leta 1950 so kmetijo prodali naravovarstveni organizaciji *The Countryside Council for Wales* in prejšnji lastnik kmetije je postal prvi nadzornik. Nekdanje staje za ovce nad Severnim pristanom so danes prebivališče za raziskovalce in prostovoljne nadzornike. V ostankih kmetije pa so uredili prikupno informacijsko središče in pet sob za največ 15 obiskovalcev, ki na otoku lahko ostanejo čez noč.

Naselitev in življenje človeka na otoku Skomer je bilo možno zaradi izvirov sladke vode. Danes sta na otoku dve umetni sladkovodni jezerci: vzhodno (West Pond ali Abyssinia), kjer lahko opazujemo školjarice (*Haematopus ostralegus*), poljske škrajnce (*Alauda arvensis*) in travniške cipe (*Anthus pratensis*), ter severno (North Pond), kjer se masovno kopajo galebi, med njimi tudi tripusti (*Rissa tridactyla*).

Od tod dalje se napotimo čez dolinico in se vzpnemo nad

stene, obrnjene proti odprtemu morju. Ob jasnem dnevu lahko vidimo otok Grassholm, kjer gnezdi največja kolonija strmoglavcev (*Morus bassanus*) v severnem Atlantiku. Ozrmo se nazaj proti osrednjemu delu, saj so tu najbolj slikoviti pogledi na otok. V majskem pejzažu prevladuje modra barva cvetov hijacinte (*Hyacinthoides non-scripta*), ki jo nadomestijo rožnato cvetoči rdeči slanozori (*Silene dioica*) in na koncu vse skupaj preraste praprot. Na otoku ni dreves predvsem zaradi slanih vetrov, ki redno bičajo otok. Rastline, ki preživijo, so odporne proti soli in njenim izsuševalnim učinkom. Prevladujejo trave, predvsem rdeča bilnica (*Festuca rubra*) in šopolja (*Agrostis capillaris*). Zaradi obilice kuncev in skomerskih voluharic (*Clethrionomys glareolus skomerensis*) morajo biti rastline prilagojene še na prekomerno objedanje.

Skomerska voluharica je endemitska podvrsta pri nas pogoste gozdne voluharice. Ker otoka sesalski plenilci niso naselili, so praprotni habitati idealno okolje zanjo, zato lahko njena populacija v poznem poletju naraste na 20.000 osebkov. Plenijo jo postovke (*Falco tinnunculus*), kanje (*Buteo buteo*) in močvirske uharice (*Asio flammeus*), ki zaradi obilice hrane gnezdiijo na otoku. Od malih sesalcev so otok naselile še belonoga miš (*Apodemus sylvaticus*), gozdna rovka (*Sorex araneus*) in pritlikava rovka (*Sorex minutus*).

V milih vlažnih poletnih nočeh so stezice prekrte s tisočimi navadnimi krastačami (*Bufo bufo*), ki se jim pridružijo še sekulje (*Rana temporaria*) in navadni pupki (*Lissotriton vulgaris*). Takrat lahko uživamo tudi v nežnem poplesavanju kresnic (*Lampyrus noctiluca*).

Sprehoditi se spleča še do Garlandovega kamna (Garland Stone) ali do Skomerske glave (Skomer Head), kjer se na pečinah ob morju ob oseki sončijo sivi ali stožčastoglavi tjulnji (*Halichoerus grypus*), ki so nedvomno druga največja

12

13

14

15

znamenitost otoka, takoj za morskimi pticami. Svoje mladiče kotijo v jamah na plažah in v zalivih, ko število skotnih mladičev doseže število 200. Če imamo srečo, lahko opazujemo celo morskega psa orjaka (*Cetorhinus maximus*), morski mesec (*Mola mola*) in pristaniško rjavo pliskavko (*Phocoena phocoena*) ali kakšno drugo vrsto delfina. Mnogokrat tu okoli švigajo tudi strmoglavci, ki vrtoglavo pikirajo v morje.

Polni vtisov se vračamo po stezici nad strmimi južnimi obalami otoka. Med poganjajočo praprotjo predvsem levo od steze gnezdijo rjavi, srebrni (*Larus argentatus*) in veliki galebi (*L. marinus*), ki jih mimoidoči obiskovalci sploh ne motijo. Nenadoma pred seboj zagledamo dobrega pol kilometra dolgo navpično steno, imenovano *The Wick*, ki se razteza naravnost v morje. Ob stezi nas pričaka prostovoljni nadzornik s teleskopom, ki nam navdušeno razkaže gnezdilce v steni. Čisto pri dnu, blizu morja, se na policah drenja na tisoče njork (*Alca torda*) in lumen ter nad njimi triprsti galebi. Kar ne moremo se načuditi, kako na gosto gnezdijo. Takšna gostota gnezd v koloniji je obramba pred plenilskimi galebi. In čisto na vrhu, še vedno v navpičnem pobočju, vendar že v travi, gnezdijo strakoši (*Hydrobates pelagicus*). Brez nadzornika bi jih v navdušenju nad vrvežem v koloniji morskih ptic v steni skoraj zagotovo spregledali.

Napotimo se naprej in začudeno ugotovimo, da pred nami postopa množica ljudi. Verjetno jih je pritegnila kolonija morskih ptic v steni, si mislimo. Kmalu pa ugotovimo, da sploh ne gledajo v steno, ampak po tleh pred seboj. Med njimi in sem ter tja čez stezo tekajo mormoni, ki jih domačini ljubkovalno imenujejo »pembrokeshirski papagaji«. Mormoni s površine morja priletavajo čez strmo pobočje na rob planote, tam pristanejo, se malo odpočijejo in uredijo perje, nato pa kar med ljudmi čez stezo odracajo proti

svojemu gnezdju v rovu, kjer bodo pri valjenju zamenjali partnerja. Le tisti, ovešeni z deset in več ribami, ki so jih zgledno zložili v kljun, se ihtavo zapodijo med ljudmi proti gnezdju, kjer jih že nestrpno pričakujejo lačni mladiči. Nekateri pa še dvorijo in se za zvedave obiskovalce sploh ne zmenijo. Na ta del se spleča priti šele na koncu obiska otoka Skomer, ker nam drugače že na začetku zmanjka posnetkov na filmu in prostora na spominski kartici, pa še sonce je pozno popoldne na pravem mestu za dobre posnetke. Mormoni pa so tako ali tako cel dan strpni do obiskovalcev, saj so v njihovem zavetju varni pred galebi, ki jih drugače brutalno plenijo.

Na otoku Skomer in na sosednjem Skokholmu gnezdijo prek 10.000 parov mormonov, ki sestavljajo najpomembnejšo kolonijo v Veliki Britaniji. V svoje rove se vrnejo v začetku aprila in otok po gnezditvi zapustijo konec julija. Jesen in zimo preživijo na širnem Atlantiku vse tja do Biskajskega zaliva. Med gnezditvijo se prehranjujejo z ribami, ki jih s skupnim imenom imenujemo peščene jegulje (kompleks vrst iz rodov *Hyperoplus*, *Gymnammodytes* in *Ammodytes*). Kadar imajo mladiče, jih pogosto vidimo z ducatom peščenih jegulj, nanizanih v kljunu. Po obdobju upadanja populacije mormonov na otoku Skomer v petdesetih do sedemdesetih letih prejšnjega stoletja gnezdeča populacija stalno narašča do dva odstotka na leto.

Čeprav je sonce še visoko, je treba pohiteti proti Severnemu pristanu, da ujameмо eno izmed ladjic, ki odplujejo na kopno med tretjo in četrto uro popoldne. ●

12: Srebrni galeb (*Larus argentatus*)
foto: Tomi Trilar

13: Ograjena steza ob gnezdlišču mormonov (*Fratercula arctica*)
foto: Tomi Trilar

14: Mormon s peščenimi jeguljami v kljunu hiti proti gnezdilnemu rovu, kjer nanj nestrpno čakajo lačni mladiči.
foto: Tomi Trilar

15: Dvorjenje mormonov
foto: Tomi Trilar

Več informacij je na domači strani *The Wildlife Trust of South and West Wales* <<http://www.welshwildlife.org/>>.